pagini bucovinene

ANUL VII, nr. 8 (80)

AUGUST 1988

EDITATE ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

AICI ȘI ACUM

„Să formăm la toți oamenii, la tineret o concepție științifică despre viață, corespunzător uriașelor cuceriri ale științei, ale cunoașterii umane, care demonstrează justețea concepției materialist-dialectice și istorice despre lume, materialitatea lumii și dă o perspectivă minunată pentru noi și noi cunoașteri, pentru înaintarea omului spre un asemenea nivel de cultură și conștiință care să-l facă cu adevărat liber, dar și stăpîn, cu adevărat, pe destinele sale, să-i dea posibilitatea să acționeze în mod conștient pentru transformarea lumii, pentru realizarea unei lumi mai bune și mai drepte". Indemnul adresat de tovarășul Nicolae Ceaușescu în „Expunerea cu privire la unele probleme ale conducerii activității economico-sociale, ale muncii ideologice si politico-educative, precum și ale situației internaționale", oferă, totodată, cadrul de referință pentru o analiză integrativă a profundului umanism care stă la baza politicii partidului nostru.

Progresul unei societăți construite conștient pleacă de la omul făuritor rațional al propriei istorii și se întoarce la același om, îmbogățindu-l în determinațiile sale, dezvoltîndu-l multilateral. Căci creația exprimă în cel mai înalt grad dialectica dintre individual și social. Omul, „agent al existenței și transformărilor sociale" apare el însuși ca un instrument de acțiune, conștient folosit de cea mai revoluționară forță : el însuși. Astfel, se poate afirma că personalitatea omului de tip nou al societății socialiste, proprietar, producător și beneficiar, comunistul, făuritorul prezentului și viitorului, cutezătorul vizionar al zilei de mîine trebuie să aibă și să dobîndească mereu tot mai multe cunoștințe științifice și culturale, trebuie să se ocupe continuu de lărgirea orizontului său spiritual, de însușirea a tot ce este mai înaintat în epoca sa, pentru că numai astfel va putea dispune de capacitatea permanentă de interpretare justă a fenomenelor economico-sociale, va înțelege și va promova noul, va elabora pe baza noilor cuceriri ale științei concluzii teoretice cu finalitate practică pentru a participa rodnic și plenar la dezvoltarea multilaterală a societății noastre socialiste.

Din aceste determinații ale profilului personalității umane rezultă si coordonatele idealului educativ care trebuie să stea la baza tuturor activităților practice, căci realizarea cu succes a sarcinilor economico-sociale ce decurg din amplul Program al partidului nu este posibilă fără o plenară participare a maselor animate de un înalt spirit creator, de pasiune și dăruire în muncă, de înaltă responsabilitate și echitate socialistă.

Instituționalizarea unui larg cadru democratic de participare directă a maselor la conducerea tuturor domeniilor vieții sociale constituie nu numai împrejurarea în care inițiativa se manifestă din ce în ce mai pregnant, ci constituie ea însăși un factor stimulator de noi inițiative. Atribute ale omului nou, creativitatea, spiritul novator sînt în același timp factorii constitutivi cei mai dinamici ai culturii.

In condițiile socialismului, omul, devenind scop suprem și cea mai înaltă valoare în societate, se autoeducă, cultura fiind pusă astfel în slujba realizării lui ca personalitate multilaterală. Complexul social-uman, cu motivațiile sale de ordin general, nu se suprapune și nu desființează cu nimic puterea creatoare a individului, fără de care aceasta nici n-ar exista și n-ar putea fi înțeles. Omul societății socialiste participă la o realitate dinamică, definită prin actul revoluționar de transformare a lumii și societății în care conștiința sa se formează pe măsură ce folosește tendințele progresiste ale trecutului, în experiența înaintată a prezentului, în făurirea unui viitor mai luminos.

Trebuie relevat și un alt aspect : puterea de muncă fiind dăruită crezului umanist de solidaritate cu toți membrii societății, rezultă că el, omul cu o conștiință înaintată, nu-și reduce activitatea la strategii de moment. Viitorul se intersectează și descinde în acțiunile prezentului cu tot ceea ce este creație umană și experiență a tuturor generațiilor. Modelul societății viitoare se făurește aici și acum, în confruntarea cu realitatea lumii în care trăim, îndreptînd activitățile noastre spre înaltele cote cerute de evoluția societății contemporane.

Aceste aserțiuni, delimitate de tezele pentru Plenara C.C. al P.C.R., devenite program de acțiune a întregului popor, cuprind în ansamblul lor o nouă și elocventă dovadă a gîndirii teoretice a partidului, a tovarășului Nicolae Ceaușescu. Preocuparea continuă pentru conectarea demersului analitic la realitățile concrete, pentru generalizarea științifică a experienței revoluționare a edificării noii societăți își găsește în Expunerea conducătorului partidului și statului nostru o nouă, și concludentă mărturie a perenității ideologice, a spiritului novator, deschis, al concepției materialist-dialectice și istorice.

Strălucit model de analiză profundă a realității, un adevărat corp unitar de concepte, teze, aprecieri și orientări de o inestimabilă valoare practică, adevărat ghid al

(continuare în pag. III)

P. B.

Desen de Ion Carp FLUERICI

ÎN ZI DE AUGUST

S-aud cîntînd tulpinile și ramul
îngreuiat de stele pîrguite,
și brazdele mînate de-o vecie
cu freamătul seminței încolțite,
și ca pecete sîntă peste toate
prin respirări înalte se-nfioară
cortegiul uriaș de zei statornici
în dragoste frumoasă pentru țară,

căci moștenești și lași poruncă dreaptă
iubirile profunde și sublime
cînd îți pricepi cu-nflăcărare vîrsta
ca închegare demnă în mulțime,
cînd simți că-i zbor dezlănțuit, înalt,
în zi de August, mîndrul Tricolor,
cînd patria se-ntreabă și-și răspunde
cu numele adînc al tuturor.

Ion DRĂGUȘANUL

autograf Prof. dr. doc. ȘTEFAN BERCEANU

Popas în Moldova de sus

Invitat de redacția revistei „Contemporanul" să particip la colocviile pe care le organizează în centrele de cultură din orașele țării noastre, am luat parte cu mare bucurie la colocviul ținut în partea nordică a țării — orașele Bucovinei —, începînd cu Suceava. Pentru cel care a cunoscut de-a lungul vieții lui, ca drumeț, Bucovina, cu apele, dealurile, pădurile și așezămintele arhitecturale medievale, precum și oamenii acestor locuri, o revenire la ei înseamnă într-un fel o revenire la tine însuți. Multe din locurile pe care le cunoaștem și care au așezat ceva solid în structura minții și sufletului nostru constituie parte a integrității eului nostru. Așa am simțit acum în această revenire în minunatele orașe Suceava și Rădăuți și așa mi-au revenit gîndurile pe care le-am împărtășit cu sinceritate celor care m-au ascultat și așa au făcut și prietenii mei de la prețioasa revistă „Contemporanul", depozitara a aproape un secol de cultură cu probleme specifice țării noastre. Am adus fiecare ce am considerat mai prețios în noi, oamenilor tineri sau vîrstnici din aceste locuri și cred că au avut pătrundere cele spuse de noi. Dar mesajul nostru a luat o formă specială mai ales prin ceea ce oamenii și locurile bucovinene ne-au adus spre noi.

Personal, ca medic și profesor de medicină, trăind în efortul de a proteja oamenii de boli grave și de a instrui generații de medici, am împărtășit convingerile mele despre responsabilitatea medicală în contextul ei general, despre responsabilitatea omului pentru om. Responsabilitatea medicului, ca și a oricărei profesii, rămîne mereu deschisă pentru cunoașterea continuă și pentru căutarea adevărului, un adevăr util vieții oamenilor și acest adevăr păstrează comandamentul său pentru medic, pentru profesorul educator, pentru inginer, pentru arhitect, pentru agronom și pentru toate activitățile care-și găsesc un loc de desfășurare optimă în țara noastră și așa de bine în orașele Bucovinei.

M-au umplut de bucurie contactul deschis și sincer, de la conștiință la conștiință și de la inimă la inimă, cu oamenii bucovineni care răspund de cultură și de întregul angrenaj al vieții sociale și de sănătatea oamenilor. Fără a cita nume, aduc admirația mea și un prinos de recunoștință tovarășilor care răspund de ideologie și de cultură și care și-au lăsat amprenta gîndului bun în bibliotecile și în cabinetele de studiu și în Suceava și în Rădăuți. Admirație deosebită pentru îmbinarea, în construcția și arhitectura nouă, cu peisajul specific bucovinean și cu frumusețea construcțiilor medievale mărturie a elevației renașterii noastre din sec. XIV—XVII, comparabilă cu operele de artă ale Renașterii în Europa din acea perioadă.

M-a impresionat deosebit Teatrul Municipal, care la simpla vedere apare ca un templu al culturii prin teatru, ca mijloc superior de comunicare descoperit de milenii de către om, pentru dezvoltarea și delectarea lui proprie. Admirație și omagiu pentru cel care-l conduce și-l însuflețește, M.M., care se încadrează cu tact și rafinament în conducerea cultural-spirituală a acelor locuri. Nu pot să uit grija de a impune ordinea și dezvoltarea, păstrînd frumusețea locurilor unde lucrează, a celor care trudesc în știința creșterii animalelor și a ocrotirii pajiștilor, a căror cunoștință m-a umplut de optimism pentru ceea ce s-a făcut și ceea ce se face în țara noastră.

Inchei cu un gînd de asemenea de admirație și recunoștință pentru redacția revistei „Contemporanul", care, prin exponenții ei în a servi frumusețea cuvîntului românesc și a gîndului românesc, continuă marea tradiție, ca toate acestea să pătrundă în educația oamenilor noștri de pretutindeni.

Reporter

Noul destin al Siretului

Am copilărit pe malul drept al Siretului, nefiindu-mi străin nici un cotlon, începînd de la clocoticii Luncăi pînă spre Grigorești, la Cotul Deciului. Maluri înalte, de după care, pîndind mreana sau scobarul, nu ne arătam, muți, decît frunțile, sau de pe care ne aruncam în apă, ca de pe trambuline, atunci cînd ne săturam de spionat inutil plutele, vaduri largi peste care învîrteam undițele după clean, bulboane adînci, grele și negre ca niște uriașe lipitori, la care priveam cu frica înotătorului fără vocație, luncile în care mergeam cu vitele la păscut și în umbra cărora s-au consumat prime și nevinovate iubiri, dar mai ales acea bucurie inconștientă, miraculoasa atracție a apei, materie efeminată, mereu tulburînd simțirea adolescentului bîntuit de lecturi din Raymond Radiguet (și de acnee)... Și libertatea ! Nicăieri ca pe malul apei nu ne simțeam mai liberi să ne facem de cap, cu acel curaj care se sfîrșea uneori cu dispariția pentru vreo cîteva zile, dacă nu chiar pentru totdeauna, a viteazului.

Lucru curios, memoria nu a reținut imagini din vremea cînd la Berești se construia actualul baraj ; poate de aceea și impactul cu imaginea acumulării de apă de aici a fost aspru, ochiul refuzînd să vadă realitatea, ci reconstruind încăpățînat, peste un părelnic perimetru de ape, cotul acela de luncă unde era să ne sfarme oasele proprietarul unor setci pe care tocmai le „împrumutasem" dintr-o baltă-rămășită a Siretului. Privesc la inginerul Lazăr Axinte și nu-l văd, sufocanta senzație a teribilei goane prin porumburi și răchitișuri punînd din nou stăpînire pe mine și iată-mă binecuvîntînd deodată, fără voie, forța ce a făcut să dispară acel loc de groază ce mi-a bîntuit multă vreme visurile.

Ii povestesc inginerului întîmplarea și omul rîde îngăduitor, deș' înțelege că există și un „altceva" ce ar dori să se mărturisească prin aceleași cuvinte. Și tace, ascultîndu-mă cu politețe ; sînt convins că și el știe de cele întîmplate sus, către Talpa, unde un zid de apă, lansat de la baraj, a răsturnat o căruță cu o femeie care trecea prin vad. Norocul femeii e că a scăpat totuși, noroc ce l-a ocolit însă pe bietul și nevinovatul cal. Tăcem o vreme amîndoi, el bate încet în masă, cînd cu inelarul, cînd cu arătătorul. Apoi se ridică și privește prin geam la Baranca, un pîrîu despre care am crezut întotdeauna că a fost cîndva albie a Siretului, și începe să povestească. El este botoșănean, deși s-a căsătorit și locuiește în Suceava. Acumularea de apă de la Zvoriștea, pe care, împreună cu colegii săi, o va realiza, va asigura apă pentru... Rîde și mă întreabă : „Știți pentru ce ? Pentru Jijia. O vom pompa de aici printr-un tunel și apoi va lua calea Jijiei..." Mă minunez sau poate doar fac pe uimitul și el iarăși înțelege mai mult decît aș vrea să spun și vine și mă bate pe umăr cu un fel de prietenie arțăgoasă și conchide : „Eu vin dintr-o zonă unde apa e uneori mai scumpă decît vinul". (Are dreptate, gîndesc, la Șipote, lîngă Iași, era mai bun vinul decît apa, apa era rea, sălcie...).

(continuare în pag. III)

Dumitru TEODORESCU

A PRIVI

Modelul bucovinean

Centenarul nașterii celor doi cărturari bucovineni, I. E. Torouțiu și Leca Morariu, s-a consumat în iunie. O sesiune de comunicări si referate a marcat evenimentul punîndu-i în evidență semnificația. Cîteva considerații determinate de asemenea prilej se impun totuși.

Mă voi referi în special la Leca Morariu, fost profesor al Facultății de litere și filosofie din Cernăuți, important animator cultural în perioada interbelică. Nu mai puțin memorabil e celălalt aniversat, I. E. Torouțiu (înrudit de altfel cu Leca Morariu), care, dacă n-ar fi publicat decît cele treisprezece volume masive de Studii și documente literare, n-ar putea fi ignorat de nici un explorator al epocii Junimii și al curentelor literare ulterioare.

Ambii au fost în egală măsură culturalizatori entuziaști, profund legați de spiritualitatea zonei natale, Bucovina, motiv pentru care — nu numai pentru suceveni — numele lor fac adesea pereche, ca personalități complementare. Amîndoi ilustrează, deopotrivă, ceea ce — pentru perioada interbelică — am numi, în ordine culturală, modelul bucovinean. Am în vedere acei oameni de spirit proveniți, de cele mai multe ori, din mediul rural, care după stagii academice la Viena sau în alte centre europene, deci după încheierea studiilor, înțeleg să se devoteze lumii din care au pornit. De remarcat la ei o subliniată conștiință a valorilor regionale, iar sub aspectul faptei aspirația de a se face remarcați în direcții multiple, coerente, pentru afirmarea disponibilităților specifice.

Dacă într-un spațiu vecin, cel botoșănean în speță, își au rădăcinile viitoare personalități proeminente de anvergură națională și universală — Eminescu, Luchian, Enescu, N. Iorga, Grigore Antipa, Octav Onicescu și ceilalți — vechiul tărîm sucevean a dat multe valori de grad secund („Secund" fără nimic minimalizator), care conferă nordului Moldovei un prestigiu spiritual global, consonant aureolei sale istorice.

Era în tradiția amintitului model bucovinean — chiar în împrejurări istorice nefaste — lupta pentru relevarea fondului național în forme diverse. După primul război mondial, în condiții schimbate, intelectualul provenit din pătura țărănească și ajuns la catedra universitară sau la Academie (cazul lui I. E. Torouțiu) înțelege să editeze publicații pentru săteni, să culeagă folclor sau să întemeieze așezăminte destinate ridicării culturale a maselor.

Asemenea referiri pot trimite și la Leca Morariu. Personalitate polivalentă, Leca Morariu (stins în 1963) a debutat editorial cu o culegere de povestiri, în mare parte auzite, după modelul lui Simeon Florea Marian. Alte culegeri s-au succedat. L-au preocupat unele manifestări de literatură veche, ca Isopia voronețiană și Isopia brașoveană. A publicat apoi lucrări de lingvistică, dialectologie, în special, a semnat numeroase contribuții de istorie literară, în majoritate despre Eminescu și Creangă. Colaborator, un timp, la Junimea literară a întemeiat el însuși Buletinul Eminescu (1930—1944), revista Făt-Frumos (1926—1944). Violonist talentat, Leca Morariu a fost, de asemenea președintele Societății muzicale „Armonia".

Dacă luat pe fiecare dimensiune în parte, el n-a atins cote maxime, opera lui Leca Morariu în totalitate e demnă de stimă.

Constantin CIOPRAGA

CRONICĂ LITERARĂ

Mărturie și angajare

Martor (Editura „Junimea", 1988), recenta carte a lui Mircea Radu Iacoban, probează că, dintre „daimonii" care-i tutelează activitatea de literat, om de cultură și de artă, cel căruia nu-i poate nicicum rezista și care se impune ca lider al tuturor celorlalţi, imprimîndu-le un anumit comportament, este cel al ziaristicii. El l-a condus acum (aproape) treizeci de ani în lumea literelor și faptul s-a dovedit a nu fi deloc rodul întîmplării; în răstimpuri, între un roman și o piesă de teatru, între un volum de proză scurtă și un scenariu de film, Mircea Radu Iacoban scoate o carte de reportaj sau de jurnalistică într-un sens mai larg. Dealtfel, mobilitatea lăuntrică a textelor sale dramatice (manifestată uneori ca interogaţie febrilă), anumite dominante ale realismului prozei pe care a scris-o conduc către același impuls iniţial Numai atît însă: impuls iniţial, căci Mircea Radu Iacoban demonstrează aceeași profesionalitate fermă în toate genurile în care a scris.

Martor nu este, totuși, o carte de reportaj, ci o **mărturisire** — profesiunea de credinţă a unui scriitor și a unui om de cultură care este de multă vreme activ în unul din marile centre spirituale ale ţării.

Trebuie să mărturisesc că volumul acesta a exercitat asupră-mi și un impact afectiv particular. Acum trei decenii, Mircea Radu Iacoban și cel care semnează aceste rînduri intrau, pentru prima dată, în amfiteatrele Facultăţii de Filologie din Iași. Timpul s-a scurs, și, iată, **martorul**, unul dintre cei mai calificaţi și atenţi martori ai vieţii culturale și literare ieșene din acest răstimp, simte necesitatea profesiunii de credinţă. Vasăzică, s-au consumat niște etape. Căci, spre deosebire de poetul liric, prozatorul (și dramaturgul) își expun opţiunile literare (și nu numai) nu la începutul drumului, ci după ce calea a depăș. spaţiul tatonărilor, cînd și-a definitivat traiectul.

Ca structură literară, cartea are aspectul unui **puzzle**: scurte secvenţe narative, unele cu caracter anecdotic, opinii despre teatru (ca literatură și spectacol), despre arta actorului, funcţia regizorului, descripţii, de un lirism manifest, ale unor priveliști românești sau pe de alte meridiane, opţiuni scriitoricești, consideraţii asupra literaturii noastre actuale, portrete de scriitori defuncţi, reflecţii asupra condiţiei artistului sau receptorului de frumos, flascback-uri istorice și rememorări ale unor vechi texte românești cu un inimitabil parfum stilistic, note de călătorie înregistrate de un ochi exersat și care se adaptează rapid la imagini și la conotaţiile lor, confesiuni discrete colorate de o nostalgie cenzurată, inserţii polemice pe teme diverse (de artă și cultură), evocări ale vieţii literare ieșene: enumerarea ar putea continua. Importante însă pentru expresivitatea volumului sînt nu atît cantitatea și diversitatea informaţiei, cît „morala" ei și, nu în mai mică măsură, adecvarea coroborată cu unitatea scriiturii. Mircea Radu Iacoban scrie abia în al doilea rînd pentru un cititor selectat din unghiul subţire al piramidei receptorilor de frumos; cititorul vizat de el cu obstinaţie (cu atît mai mult cu cît știe că și-a asigurat de mult audienţa lui) este cel numit, îndeobște, „marele public", cel care în fond, umple și sălile teatrelor; cititor pentru care dificultatea lecturii nu constituie o calitate a textului, întrucît orizontul lui de așteptare presupune, înainte de orice, comunicarea unui pachet de convingeri și atitudini care să-i provoace lectura activă, opţiunea, pentru care citirea unei cărţi vizează și o finalitate culturală mai largă, pe lîngă cea strict estetică. Așa concepînd lucrurile, care ar fi principalele calităţi ale **Martorului?** Aș spune că, în primul rînd, robusteţea și comunicabilitatea opiniilor despre fenomenele artistice și culturale contemporane. Mircea Radu Iacoban acreditează puncte de vedere validate de propriul travaliu (îndelungat și multilateral), de experienţa colectivă a edificării unei secvenţe noi a istoriei spiritualităţii naţionale și, nu în ultimul rînd, de posibilităţile și necesităţile de receptare ale majorităţii beneficiarilor actului de cultură; de aceea programul său poate părea tradiţionalist, deși este doar ponderat. Experienţa omului care lucrează mai mult sau mai puţin nemijlocit cu publicul (în calitate de ziarist, dramaturg, om de teatru), se face simţită acţionînd în sensul atenuării defazajului atitudinilor, al asigurării efectului optim al unei idei intrate în circuitul public.

În cărţi de felul acesteia, de obicei, autorii se înfăţișează cititorului fie în costum de gală, fie în straie de o intimitate cel puţin excesivă; depinde de efectul pe care vor să-l producă asupra publicului. Deși, printre altele, om de teatru, Mircea Radu Iacoban refuză ipostazele scenice, adoptă haina de lucru — a lucrului unui intelectual activ, care și-a asumat prezenţa în agora, cu toate riscurile și asprimile ei în faţa contemporanilor și a posterităţii. De aceea cel care își asumă condiţia de **martor** (și care de departe nu este doar martor) nu cultivă insolitul; sînt puse în valoare acele trăsături care îl apropie de semenii săi ne-scriitori. Se pornește, deci, de la premisa că, pentru un mînuitor al cuvîntului, principalul scop rămîne comunicarea. Este aici și un mod de manifestare a modestiei și expresia aderenţei, adecvării literatului la lume, pe care nu toţi sîntem dispuși să-l considerăm ca atare. E, de fapt, calitatea unei întregi generaţii, cea a anilor '60, cu care autorul se simte solidar. Cea care repune în drepturi (în literatură) adevărul politic, social, istoric. Cea care, în materie de cultură, readuce sentimentul stenic al continuităţii.

Spaţiul scriitorului se organizează concentric. Nucleul îl constituie Bacovia — loc originar — centrat în „edenul" unei gări și al unui depou de locomotive; explicaţie posibilă a dromofiliei, profitabile în plan literar, a autorului. Următorul cerc marchează Iașul istoric și cultural contemporan, înzestrat cu numeroase sinapse care-l leagă de trecutul său, al Moldovei, al României. Apoi, ţara însăși privită și din perspectiva omului de cultură, dar și din cele ale ziaristului, pescarului și vînătorului (se putea altfel?) sau, pur și simplu, al călătorului (nu turistului). În sfîrșit, lumea, în sens global, de la Zidul Chinezesc în Antile, de la Moscova la Copacabana. Viziunea este unitară, se constituie, fără îndoială, ca o calitate, dar cred că nu cea mai semnificativă; mai important mi se pare faptul că spaţiul lui Mircea Radu Iacoban, dincolo de subdiviziunile lui, se structurează pe linii de forţă convergente, este un **spaţiu centripet,** care focalizează în propria grădină.

Acestea ar fi unul dintre factorii de coeziune ai acestui volum, construit din scurte secvenţe, uneori de cîteva rînduri. Cultivînd ca principii de strategie a scriiturii fragmentarismul, concizia, provocarea cititorului, libertatea opţiunii pentru un răspuns sau altul la o întrebare implicită sau explicită, cartea cristalizează, în ultimă instanţă, obligatoriu, în autoportret intelectual. Vorbeam mai înainte de modestie. Revin asupra afirmaţiei pentru a o sublinia. Un scriitor și om de cultură care atrage atenţia că locul oficial pe care îl ocupă a fost ilustrat de precursori iluștri, nu se lustruiește pe sine; demonstrează condescendenţă, simţ al valorii și al măsurii. Mircea Radu Iacoban este un **risipitor,** în sensul pozitiv pe care i-l dădea Marin Preda vis-à-vis de condiţia intelectualului. S-ar părea că a așezat totdeauna, înaintea intereselor propriului debit literar, actul de cultură. Despre prezenţa lui la începuturile sau în existenţa multor instituţii de acest fel ale Iașului de azi (gazetăria vorbită, revista săptămînală, editura, un teatru la Suceava, asociaţia scriitorilor) vorbește cu detașare și discreţie; importantă i se pare, cum este și firesc, participarea. Are, fără îndoială, gustul pionieratului; timpul, cel la care noi nu vom mai fi martori, va judeca valoarea demersurilor sale cu deplină obiectivitate.

Subliniam, mai înainte, solidaritatea autorului cu generaţia anilor '60. Este și firesc; deocamdată ea poate fi considerată martorul total al evoluţiilor culturii noastre contemporane.

Mihail IORDACHE

DICŢIONAR (LXVI)

Lupu, Gheorghe (n. 24. X. 1940, comuna Solești, judeţul Vaslui, poet). Studii secundare la Vaslui și Năsăud, superioare la Institutul de Învăţămînt Superior Suceava. Profesor la Școala din comuna Liteni, judeţul Suceava. Debut cu poezia în revista *Iașul literar,* iulie 1960. Colaborează cu poezie la *Tribuna, Luceafărul, Cronica, Tomis, Convorbiri literare* ș.a. Volume tipărite: *Migraţia iluziei,* poezii, Iași, Ed. Junimea, 1983; *Fior,* poezii, Iași, Ed. Junimea, 1987; i-au apărut poezii în antologiile „Poezia ieșeană contemporană" și „Cerul în apă", tipărite de editura Junimea în 1968 și 1970. Gheorghe Lupu și-a tipărit primul volum de versuri tîrziu, la vîrsta maturităţii, am zice după „modelul" editorial arghezian. Ion Popescu-Sireteanu remarca însă, încă din 1968, faptul că poetul stăpînește meșteșugul poeziei, ocolind experienţele stridente și de multe ori primejdioase. „Mizînd, în ultima instanţă, pe lirism, poezia lui Gheorghe Lupu nu complică, ci simplifică și adîncește liniile de contur ale existenţei și astfel ele devin dramatice, mai tensionate" (M. Iordache). Fără îndoială, poetul este un discret sentimental și meditativ, cumpănit în „potrivirea" cuvintelor, expresive liric prin liantul care le dă o armonie interioară distinctivă.

Referinţe critice (selective): Iordache, M. — în *Pagini bucovinene,* iulie 1983 și noiembrie 1987; Holban, Ion — în *Convorbiri literare,* 1984; Vălureanu, Petru — în *Tomis,* nr. 7, 1983; au mai scris despre poeziile lui Gh. Lupu criticul Al. Dobrescu, poetul N. Turtureanu ș.a.

Ion PÎNZARU

VISUL

„...Ţi-a rămas urma trupului tău tînăr întipărită pe locul pe care ai stat, așteptîndu-mă... și-ai strigat zile întregi, după mine, dar eu mergeam înainte prin ploaie, prin lacuri miniaturale, lacurile ploii, nu auzeam strigătul tău, gîndurile îmi zburaseră aiurea, undeva, unde?, nu mai știu... Lăsaseși locul gol... îmi strigai șoptit numele, inima refuza să răspundă și vorbele-mi rămaseră sigilate în spatele buzelor roase de vreme, de patimă, de strigăte niciodată auzite de tine, de vorbe murmurate, în ceasuri tîrzii de singurătate nocturnă....

Tîrziu, m-am trezit singură, nu știam de unde să te iau, unde să te găsesc, nu știam de ce nu mai ești lîngă mine, de ce nu-ţi sprijini capul de umărul meu, și ochii de ochii mei, și sufletul de sufletul meu, și...

Mă urmăriseși tot timpul, fără să-mi dau seama, intraseși prin băltoacele făcute de ploaie, te stropiseși, arătai îngrozitor și-mi spuneai încet, la ureche, să nu audă nimeni nimic, „Ce mult aș vrea să fii iubita mea...", eu eram dar tu nu realizai asta, începusei să cînţi, dar vocea nu mai era a ta, fugise...

Nu te mai auzeam, spusele-ţi erau undeva, printre noi, nici tu nu le mai auzeai, le dăduseși drumul, dar eu nu le percepeam, la mine încă nu ajunseseră și... noaptea care se apropia tot mai mult de zi, mai aveam o staţie și... am coborît, în sfîrșit, în zi, ameţiţi de-atîta noapte, tu erai de-acum îmbrăcat și gata de plecare iar eu adormisem din nou, mai bine așa, să te visez, să fii iarăși al meu în nopţile mele de dor, să-mi cînţi din nou numele în șoapte, printre clipe de Răsărit și clipe de Apus, cu faţa la Soare și părul în vînt, peste umerii goi, dorindu-ne, dorindu-ne, dori..."

Eva se trezi greu. La început nici n-a vrut să audă să plece din casă în puterea nopţii. Luca îi spusese că o lasă pe mîna legionarilor, el unul pleacă, mai bine un fricos viu decît un leu mort și încă în ce fel, chinuit ca Isus, răstignit. Înţelepţi morţi sînt destui, iar dintre cei vii nu toţi înţelepţii sînt înţelepţi, dar nici dintre proștii lumii nu toţi proștii sînt proști. Uneori e doar o chestiune de formă. Și dacă forma aceasta înseamnă viaţă, adică însăși raţiunea de a exista, el unul preferă să fie sub această formă, adică viu, și nu mort, fie că este sau nu înţelept. Oricum, dacă nu va mai rămîne în viaţă tocmai datorită acestei stări care îl face acum să se scape în pantaloni și pe care idioţii o numesc frică, atunci el, fiul lui Abraham și al Lisettei va fi declarat înţelept. Dar înţelept, ori nu, va fi viu...

În ușă se auziră bătăi puternice și, apoi, vocea lui Celente care le striga să deschidă cît mai repede.

— Bine că sînteţi îmbrăcaţi. Haideţi, repede, prin spatele casei. În cîteva minute oamenii lui Nechifor vor fi aici.

— Tocmai voiam să plecăm la Ștefan, îi spuse Luca, căruia sîngele îi fugise, dintr-o dată, din obraji.

— Ce să faci la Ștefan? I-am spus și lui să fie atent. N-a vrut să plece de-acasă, dar cred că-și adună acum, în liniște, oamenii.

— De unde știi, Celente?

— Nu e timpul de explicaţii. Să mergem!

Ieșiră în fugă, fără zgomote, cu pantofii în mînă și doar cu ceea ce aveau pe ei. După ce străbătură în liniște grădina, Luca și Eva își dădură seama că Celente avea în mînă un pistol și că tot timpul se uitase înapoi. Abia reușiseră să sară gardul cînd, în urma lor, se auzi motorul unui automobil, apoi strigăte, geamuri sparte, apoi lumina din casa lor aprinzîndu-se, și, din nou, sticle izbite cu putere, descompuse în zeci și mii de fărîme, o împușcătură care tulbură și mai mult liniștea nopţii, cîţiva cîini treziţi, lumini aprinse pe la casele din apropiere, o mîţă miorlăind, urletul de moarte al unui om, încă o împușcătură, alte ferestre luminate, nechezatul unor cai înșeuaţi și încălecaţi în grabă, o bubuitură care a scuturat pomii din livada vecinului, adică a lui Tase a lu' Căpăţînă, trompetist la drumuri și poduri, înjurătura unui vameș trezit din somn în casa de vizavi, scîrţîitul unei porţi și, dintr-o dată, o imensă pălălaie, semn că din casa Solomonovicilor nu va mai rămîne decît scrum, ţipetele unui copil trezit de atîta hărmălaie, chiuiturile sălbaticilor legionari în faţa casei transformate, în cîteva clipe, în rug, lumină neobișnuită în noaptea friguroasă de-nceput de toamnă și cocoșul din celălalt capăt al satului cîntînd cu cîteva ceasuri mai devreme. Erau tulburate, deci, înseși ornicele naturii, vorbe aruncate peste garduri protectoare prin umbrele lor, dumnezeii mamelor lor, invocaţi pe tonalităţi diferite, alţi cîini, alţi cai, alţi dumnezei din panoplia cu sfinţi ai amăgirilor, toate prăbușite deodată cu grinzile podului în care nu se mai găseau decît etichetele îngălbenite ale unor vestite podgorii, strînse aiurea pentru aiurea, de Luca, în anii copilăriei, alte grinzi căzute, frunzele copacilor înfășurîndu-se deshidratate de foc, icicolo cîte o răbufnire a flăcărilor, un hăuit cîinesc îndreptat spre luna pornită spre asfinţitul ei din fiecare dimineaţă, zorii iţindu-se curioși de peste rîu și-apoi... o mare liniște tulburată doar de bocetul stins, înfundat al Evei și de sughiţurile ritmice ale lui Luca, cu pupilele dilatate și nemișcate ca ale unui Sfinx privind în gol spre scheletul carbonizat al fostei sale gospodării. Sub un dud uscat, năpădit, dintr-o dată, de o transpiraţie nefirească, Celente își aprinse prima lui ţigară, ca o barieră în calea aerului infestat cu ură și arșiţa unei cumplite dorinţe inexplicabilă în acele momente — de răzbunare. (fragment de roman)

Cezar HÎRJESCU

GEORGE GAVRILEANU

Cuibul soarelui

a) 1. În biruinţa acestui poem,
b) mai înainte de toate
c) zborul spre esenţa istoriei —
patria zvîcnind în noi
puternică, densă și grea;
iubirea-murmurul curgînd —
din ochi tulburători picură glia
de se aruncă-n visul nostru ciocîrlia
și se preface-n primul meu cuvînt:
mamă a firii și cinstirii
în contur de miez de stea.

Alint domenesc
primul cuvînt al copilului...

2. Pătrund în lucrările mîinilor tale,
sufletul tău mă umple,
îmi tulbură fiinţa
urcîndu-mi seva spre tulpină
echilibrînd cutremurare și frăgezimi de gînd,
dovedesc că ești, că sînt
frate de lumină
cu respiraţia caldă a boabelor.

3. Lumina-harul meu dintîi
o deslușesc cu lacrima curată
și o aud cum curge toată
într-un etern poem de căpătîi.
Ea urcă-n grîul nostru de contur,
izvor de vis în ochiul nostru pur,
ea este dreptul de a fi
strălucitori în mijlocul de zi,
puterea de-a gîndi ogorul
și limpezimea limbii-zborul.
Ne-am făcut din ea credinţă,
un temei de dor și gînd,
toţi-o singură fiinţă
veghind visul și visînd.

4. Opriţi-vă și ascultaţi izvorul
dînd semn de veșnică întinerire
acestui neam rotund ca o privire,
aripa limbii îi atinge dorul.
Opriţi-vă și ascultaţi pămîntul
prin flaute de aer respirînd
cum umblă-n unda-i cerul, vîntul
roadele luminii mîngîind!

Priviţi cum aerul desparte
mierla de trilul ei uimit,
mîinile de miezurile înstelate,
mama-cutremurată jumătate —
de copilul arzînd nesfîrșit,
fructul de floare încinsă
cu miresme la mijloc,
cuvîntul de gura cuprinsă
de-adevăr ca de-un foc!

5. În mii de seminţe și visuri răsfrîntă
lumina e-un fagure greu de-nţelesuri
înfiptă cu adînci rădăcini
în plaiul divin dintre versuri —
mistuitoare vioară ce cîntă
timpul, dăruindu-ni-se total și deodată
dezleagă un puhoi de lumini;
vom fi veșnici cît vom ști
că unduitoarea lui lucire
va veni să ne respire...

6. Minune născută spre adorare
perla se-ntoarce-n matca ei:
Patria.

7. Bucuria o ţes pe-o năframă de cer,
privirea pe pace-o însemn
stemă voievodală străluminînd
prinosul de pîine și aer,
tîmpla senină o reazem
cu limpezimi de imn, pe palma ta
în ceasul de taină-un gînd
ce despică orizonturi în matcă

8. Pămîntul ameţește
de-atîta rodire
și eu sînt chiar pămîntul
cu aripile-n aer uimit privind lumina
ce mistuie sămînţa, ea-flacăra
ce-n sărutare deschide-n cer retina
să vadă deplinul înţeles
al timpului ce-și croiește
cale statornică spre izvoare
mișcînd planetele în univers
după soarele dragostei ce mă aprinde
ca o pasăre cuvîntătoare.
Zborul meu din aceste se desprinde...

9. Respir din trupul tău fierbinte
aceste semne de răcoare
merinde
pe drumul spre cuvintele nemuritoare.

Aici și acum

(urmare din pag. I)

acțiunii revoluționare de dezvoltare a societății noastre, Expunerea secretarului general jalonează actuala noastră etapă de dezvoltare subliniind necesitatea permanentă de trecere la o calitate nouă, superioară, pe toate planurile și în toate sferele și domeniile construcției socialiste. Marea putere mobilizatoare a acestui program constă în omniprezența factorului uman în procesele sale de dezvoltare. Toate tezele sale situează omul — în totalitatea determinărilor sale — într-o poziție de centralizare, întruchipîndu-l ca o forță constructivă, ca beneficiar al tuturor direcțiilor de prefigurare a viitorului. Acest cadru al dialecticii vieții cuprinde structura, funcțiile, dinamicitatea și rolul complex ale vieții spirituale, ale conștiinței noi, socialiste. Noul orizont valoric dispune, astfel, de largi posibilități obiective de afirmare ce trebuiesc transformate în realități printr-o vastă și continuă acțiune de promovare a noului, de educare permanentă a maselor în spirit revoluționar. Numai astfel viața spirituală în componentele ei generale, ideologice și politice, poate deveni o tot mai puternică forță motrice a dezvoltării generale.

Aceste idei, subsumînd în temeinicia lor motivații ce îmbogățesc sensul și rostul creației, sînt, de fapt, traiectul imens al unei epoci în devenire continuă, treptele drumului mereu ascendent înnobilat de imaginile unei desăvîrșite implicări. Iar creația de valori spirituale, de bunuri artistice, devine, prin însăși menirea lor, un consonantic vibrator la aceleași cote înalte ale transformărilor și înnoirilor profunde ce definesc existența noastră.

„Avem nevoie — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu în Expunerea cu privire la perfecționarea activității organizatorice, ideologice și politico-educative, în vederea creșterii rolului conducător al partidului în întreaga viață economico-socială — și dăm o înaltă apreciere creațiilor literare și artistice, din toate domeniile, dar societatea noastră are nevoie de noi și noi opere de artă, care să-l reprezinte pe omul de azi, realizările sale. Avem nevoie de noi romane, de noi poezii, de noi piese de teatru, de lucrări în domeniul artei plastice, de noi lucrări muzicale. Sînt, multe, bune. Dar avem nevoie încă de unele și mai bune în toate sectoarele. Am convingerea — arăta secretarul general al partidului — că oamenii de creație din toate sectoarele vor înțelege că ne aflăm într-un asemenea moment al dezvoltării societății românești încît trebuie să se angajeze, cu mai multă hotărîre, de a lucra zi și noapte pentru a contribui, pe calea creației lor, la ridicarea generală a nivelului de cultură al poporului".

O filă din istoria presei românești din Bucovina: „GAZETA BUCOVINEI“ (1891 – 1897)

„Ziarele și revistele din trecut sînt arhivele vieții zilnice a neamului, numai din ele putem cunoaște palpitațiunile acestei vieți care au pregătit evenimentele trecute și starea de astăzi, după cum cele de astăzi pregătesc evenimentele zilelor viitoare".

Ion BIANU

Inlăturați treptat din viața publică a Bucovinei, la sfîrșitul secolului al XIX-lea, românilor din fosta provincie habsburgică le-au rămas puține mijloace de apărare națională. Dintre acestea, poate cel mai important a fost presa, deși o perioadă îndelungată, le-au lipsit publicațiile datorită modestelor posibilități materiale sau dezinteresului celor care conduceau destinele românilor bucovineni. După apariția meteorică a ziarului „Bucovina" (1848—1850), al fraților Hurmuzachi, care a umplut un gol în viața politică și literară de aici, mai bine de trei decenii și jumătate nu a existat un organ de presă care să-i reprezinte cu adevărat, să le apere interesele, să le oglindească viața de zi cu zi, cel dornic să o cunoască fiind nevoit să răsfoiască presa românească din Ardeal, de la Budapesta, Viena sau de la București și Iași, Abia în 1880, din inițiativa lui Matei Lupu și Simion Florea Marian, vede lumina tiparului, cu o apariție bilunară, „Revista politică", propunîndu-si **„să apere poziția românilor în viața publică din Bucovina"** si să **„ție viu simțămîntul lor de solidaritate"**. Fără a putea să satisfacă toate necesitățile momentului, în anul 1891 apare o nouă publicație, „Gazeta Bucovinei".

Noua foaie, cu o apariție bisăptămînală, își face cunoscut programul în numărul inaugural, din 2/14 mai, prin care își propune să militeze pentru autonomia Bucovinei, pentru respectarea drepturilor politice ale românilor bucovineni, pentru **„întrebuințarea limbii poporului în toate afacerile sale"** și pentru **„dezvoltarea culturală și națională a poporului românesc bucovinean"**.[1]

Răsfoind numerele ziarului, constatăm cu satisfacție că „Gazeta Bucovinei" si-a îndeplinit programul, a abordat toate aspectele vieții românilor bucovineni, a luat o atitudine fermă împotriva politicii de deznaționalizare, duse de autoritatea habsburgică, s-a împotrivit înlăturării limbii române din administrație și justiție, a sprijinit ideea ridicării materiale a românilor, a susținut eforturile de organizare politică a românilor devenind apoi organul oficial al Partidului Național Român, — „Concordia", și a manifestat solidaritate cu toți românii, indiferent de granițele în care trăiau.

Ca ziar politic și de opinie, „Gazeta Bucovinei" a avut motive deosebite să aprecieze importanța culturii în lupta pentru emanciparea românilor, redactorii ei erau conștienti că întotdeauna **„cultura este scutul care singur ne poate apăra dreptul de vețuire ca popor"** și că **„în lupta înverșunată pentru existență cultura este cea mai puternică armă ce ne dă dreptul la vețuire națională"**.[2] De aceea, a acordat o mare atenție creației naționale, populare sau culte, deopotrivă.

Pentru materializarea ideilor de promovare a unei literaturi legate de interesele naționale, a fost creată, în partea de jos a primei pagini, „FOIȚA", spațiu destinat publicării unor lucrări literare sau istorice, care a îndeplinit rolul unei reviste literare.

Dar marele merit al ziarului constă în aceea că a reușit să adune, în jurul său, tot ce avea mai bun din punct de vedere cultural, la acea vreme, Bucovina; treptat, aici s-a format un cerc de colaboratori, care cuprindea prozatori, poeți, culegători de folclor și istorici. Prin activitatea lor, aceștia au imprimat un suflu nou vieții culturale bucovinene, ridicînd-o la un nivel nemaiîntîlnit pînă atunci.

Pentru ridicarea prestigiului gazetei, în fruntea acesteia au fost aduși din Ardeal publiciști de valoare, cu activitate rodnică la **Tribuna** din Sibiu, ca Pompiliu Piposiu și George Bogdan Duică. Acesta din urmă a devenit un adevărat îndrumător literar al Bucovinei și a contribuit la cultivarea si întărirea sentimentului național, prin cartea românească, „prin literatura frumoasă a fraților liberi" pe care a promovat-o și a răspîndit-o în aceste părți, prin intermediul foiletonului. In cadrul „FOIȚEI", prin intermediul rubricii „LITERATURA ROMANA", a publicat cronici literare, recenzii și fragmente din creațiile unor scriitori români, pe care îi recomanda publicului, făcînd o adevărată propagandă literaturii române, dar mai ales ideii de unitate culturală a tuturor românilor. În atenția lui George Bogdan Duică au stat: Barbu Ștefănescu Delavrancea, Al. Vlahuță, G. Barițiu, Gh. Coșbuc și M. Eminescu. „Gazeta Bucovinei" a trezit un interes major în societatea românească, fapt care l-a făcut pe Victor Moraru să afirme mai tîrziu: **așteptam „FOIȚA gazetei cu aceeași înfrigurare cu care mai tîrziu așteptam „Semănătorul" lui Iorga**[3].

Nicolae BUZDUGAN

1. Către publicul român din Bucovina, „Gazeta Bucovinei", Cernăuți I, (1891), nr. 1, 2/14 mai.
2. Luminează-te și vei fi, „Gazeta Bucovinei", Cernăuți VI, 1896, nr. 47, 13/25 iunie.
3. Victor Moraru, George Bogdan Duică, Îndrumător literar al Bucovinei (1893—1894), în „Făt-Frumos", Suceava, V (1930), nr. 3, mai/iunie, pag. 85.

Sub flamura lui August

August poposește-n fiece floare
Și picură-n poeme românești —
Aduce chipul său a sărbătoare
A holdelor noastre sufletești.

Revarsă peste inimi soare topit
Dragostea-n mărgele-nsîngerate;
Din cîmpul de flăcări el ne-a-mplinit
Dorul străbun de libertate.

Sărutul fierbinte-al miezului de vară
Ne-ntîlnește-n parfum de cais —
O, prinde-mă-n inima ta, țară.
Iubire eternă, eternul meu vis.

N. MOSCALIUC

Poem de pace

Și cîntă ciocîrliile-n răscruci
de zori înalți ai ierbilor fierbinți
și se aude liniștea prin nuci
descălecînd cu veghea din părinți

sub flori de tei melancolia nu-și
înalță zborul calm în sărbătoare
prin piatra sărutată de Brâncuși
în stîlpii porții lui vindecătoare

e-atîta sărbătoare-n univers
încît s-aude grîul cum se coace,
meleag de sînge, dragoste și vers,
sub semnul tău — acest poem de pace.

Rafila RADU

Limba maternă

Fericit cel care
într-o viață de om reușește un pas
cu adevărul Limbii Materne pe umeri

Hotare fără de margini
în ceruri și-n adîncul pămîntului
au cuvintele mamei
ce putere omenească le-ar putea știrbi
dacă nici moartea nu poate

Sap în cuvinte cu sufletul
și dau de iezere
dau de cuptoare din care se scot
calde pîinile vieții

Și însetat și flămînd beau și mănînc
și aud și văd și trăiesc
viețile din care cobor
în viețile viitoare ale Limbii Materne.

George L. NIMIGEANU

Statornicie

Statornicie de timp, de loc și de gînd;
Totul se-ntîmplă dintotdeauna,
Fapta trecută e-un sunet vibrînd
In bolta ce-atinge cu razele-i luna.

Statornicie de piatră, de codru, de rîu,
Statornicie de matcă, multiplicare de undă,
Statornicie de lanuri de grîu
Și de cîntare ocrotitoare, fecundă.

Pămînt al celor înțelepți din fire,
Cu fapta grai și graiul îndurare,
Deasupra ta lumina e-o subțire
Cămașă ce-n iubirea ei ne are.

Învăluite-s orele de dor și de poveste
Și de-mplinire-n visul de acum,
Cînd Cel de mîine ne-a vestit că Este —
Și-n calea lui de mii de ani șezum.

George BODEA

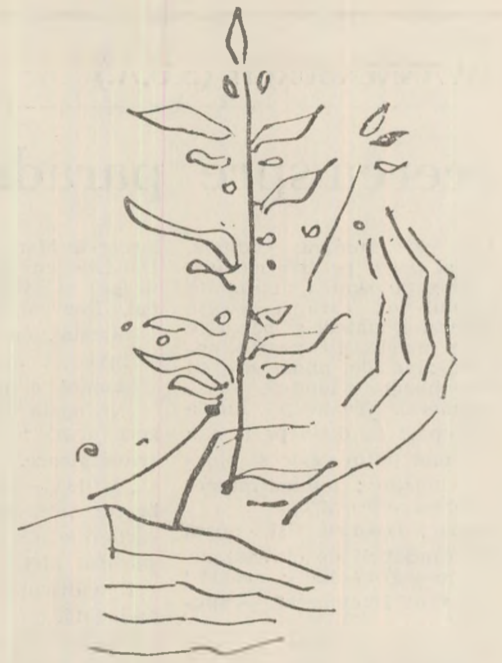
Renaște-mă

Tu, țară, să mă cauți oricînd
Pierdut voi părea sub ninsoare,
Dă-mi chip, și suflare, și gînd,
Renaște-mă zvon de izvoare!

Cu umerii ține-mă minte
Și iartă-mă cu surîsul,
Cum frunza memorează norii
Și iarba duce apei plînsul.

Amintește-mi puterea de zbor,
Chiar dacă vîntul mă-nclină,
Rămîi pentru setea mea pînă mor
Oază de grai și grădină!

Mircea AANEI

Desen de Ion Carp FLUERICI

Cîntecele noastre

Cîntecele noastre de dor
Sînt păsări albe care zboară
Peste Carpați, ducînd în zborul lor
Flori de lumină și de primăvară.

Cîntecele noastre de iubire
Sînt limpezi și repezi izvoare
Din vise, din suflet, din trăire
În ceas de muncă și-n ceas de visare.

Doinele noastre străbune
În fiecare ram reînfloresc
Trec ca o flacără albă prin lume.
În cel mai roditor timp românesc.

Mihaela-Iulia BOTEZATU
elevă, Suceava

Patrie

Numai aici
aproape fără de mine
mă rostesc.

Pămîntul visat din muguri

Mulțumesc florilor de măr
Un colind
Pe care nu l-am auzit
Vreodată

Blînzilor cai

Prin sîngele meu se aud
Caii în alergare
Ducînd în coamele lor
Lumina...
Cînd tropotind pe sub glii
Se întrec pînă departe,
Îmi pare că niciodată
Nu vor ști de moarte...

Peisaj

Sub pleoapa-nsîngerată
Curg fluvii de lumină
Sub stîncile albastre
Păsările albe.

Copacul

Ingenunchiat cu fața
spre ramuri de tăcere,
aștept peste troiene
florile de cireș.

Iordache OLTEANU

Noul destin al Siretului

(urmare din pag. I)

Se schimbă un peisaj. Ei și? Vedeți, e mai ușor de schimbat un peisaj, chiar dacă pentru aceasta trebuie să se aloce peste un miliard de lei, mai greu de schimbat însă este gîndul acela al dumneavoastră, al altora ca dumneavoastră, că totul trebuie lăsat cum a fost. Dar dacă ați avea parte de niște inundații?..." A lovit în plin, de astea uitasem. De Siretul cel furios, ale cărui ape luau podul de la Talpa sau rupeau drumul dincolo de podul spre Vîrfu Cîmpului, de Bahna inundată, făcînd imposibilă călătoria de la Hănțești la Bucecea, de podul de pe șoseaua ce unea aceleași două localități, pod ce trebuia salvat în fiecare primăvară de ghețurile Siretului, dinamitate cu răbdare de oameni special aduși pentru aceasta.

Tac și remarc în gînd că există, pînă la urmă, o cale de a armoniza interesul meu, al celui căruia i-ar place ca Siretul să rămînă cum a fost sau eventual să fie barat, dar nu la Zvoriștea sau la Berești, oriunde, numai acolo nu, cu cel al celui care tînjește după apă, pe valea Jijiei, de la Dorohoi și pînă la Prut. Și calea aceasta pare să fie numai construirea barajului, „care — zice tînărul și sensibilul inginer, — va domoli apele și vi le va oferi („De ce mie?" mă întreb) pentru irigații — Zvoriștea și așa este pregătită pentru aceasta — iar botoșănenilor le va trimite apă potabilă și apă pentru irigații".

Inginerul este cel ce are de partea sa dreptatea.

Mie nu-mi rămîne decît nostalgia după „țărmurile" dintre lunca Zamostei („Că veni vorba, îl întreb, ce se întîmplă cu rezervația din această superbă pădure de stejar?". „Supraviețuiește!) și podul de la Vîrfu Cîmpului, care vor dispărea sub un dig de peste zece kilometri lungime, după verdele luncilor străpuns de trupul albăstrui al apei, doar această din urmă culoare, eventual trecînd în albastru marin, urmînd să învingă, după bulboanele, vadurile, gurile de pîrîu pline de beldiță și de porcușor, locurile de scăldat și repezișurile periculoase chiar și pentru înotători buni, după lărgimile în care putrezea cînepa și-i apuca strechea pe pești, după zilele în care, rupți de foame, fugăream vacile să ajungem mai repede acasă, în fața mămăligii, după acea imagine vie, palpabilă, viguroasă ce realimenta mai tîrziu motoarele unui timp tot mai greu de readus în actualitate... Pentru alte copilării, cele ce încep acum, viitoarea imagine a barajului și a acumulării de apă de la Zvoriștea va exista ca de cînd lumea, așa că pierderea nu se înscrie decît în soldul nostru, al acelora care, oricum, am prăpădit demult copilăria...

ALF WANNENBURGH (S.U.A.)

Trecerea spre paradis

Dai-Lee își numără codițele. Douăzeci și patru pe trei rînduri. Foarte bine. Se simțea mulțumită pentru felul în care îi reușise pieptănătura. Douăzeci și patru e un număr magic, îți poartă noroc. Uite, ziua de pildă, are 24 de ore — jumătate lumină, jumătate întuneric. Toate pe lumea asta se împart în două părți mai mult sau mai puțin egale și bineînțeles contrare: lumină-întuneric, bine-rău, alb-negru...

Alb-negru! Dai-Lee își apasă palmele trandafirii de obrazul tuciuriu. Alb-negru / Ea e neagră!

„Așa a vrut Dumnezeu" — spune Mamm'.

„Dumnezeu e rasist!" — răspunde Dai-Lee furioasă.

„Nu huli, tu nu înțelegi..." — încearcă Mamm' s-o împace pe Dai-Lee cu lumea, cu pielea ei neagră și evident cu Atotputernicul. Dar nu are pe cine.

„Mamm', eu cred că Dumnezeu a inventat apartheid-ul!"

Mamm' e îngrozită.

„Niciodată nu s-au pomenit îngeri negri!" — încheie Dai-Lee triumfătoare.

„Acolo — și arată, rotindu-și brațul întîi spre cer, apoi spre cartierele albilor — acolo n-a pus piciorul nici un negru, niciodată".

E o discuție mereu reluată, neîncheiată.

Dai-Lee se privește în oglindă. E frumoasă, și ca orice fată frumoasă are un iubit spre care se grăbește în orele albastre ale serii.

„Nici un sfînt negru în calendar, nici o sfîntă sau un martir, măcar unul...".

Martiri! Sanko a fost împușcat. Pe Tony l-au sfîșiat cîinii. Sarah a murit de foame, Cheen de dizenterie... Ei ce sînt? Sfinți nu, martiri nu... Sînt oameni, nu-i așa? Ce nevoie atunci de calendare cu sfinți? Fiecare zi e însemnată pe răbojul timpului prin moartea unui om...

Dai-Lee își freacă buzele cu carmin. Are optsprezece ani, e sănătoasă, vrea să trăiască, vrea să se mărite, să nască copii. Vrea să fie fericită!

Își îmbracă rochia înflorată, se mai privește o dată în oglindă și iese în strada plină de zgomote. Kali o așteaptă zîmbitor, rezemat de un palmier prăfuit.

Se plimbă. La capătul străzii, unde praful roșu se împiedică de cîteva fire de iarbă uscată, unde se termină ghetto-ul și sîrma ghimpată taie lumea în două, se opresc. Luminile albe ale orașului cresc ca un pumn de jăratic.

„Ce frumos e!" — spune Dai-Lee. „Ce-ar fi să trecem dincolo?".

Kali nu răspunde. În ochii lui se răsfrîng luminițele orașului și palpită de parc-ar fi vii.

„Vino — îl cheamă Dai-Lee, știu un loc pe unde putem să ne strecurăm dincolo..."

Ținîndu-se de mînă, pornesc de-a lungul gardului.

„Aici!"

Subțire și agilă ca un șarpe, Dai-Lee se strecoară prin deschizătura tăiată în păienjenișul țepos. I se pare că respiră un alt aer și fericită își mîngîie cele 24 de codițe.

„Vino! — îl cheamă ea pe Kali. Avem și noi dreptul să gustăm din fructul interzis!" — mai spune ea rîzînd.

Lumina unui reflector spintecă noaptea înghețînd-o și Dai-Lee aude bubuitul acela îngrozitor.

În românește de Magdalena VAIDA

CADRAN

Arta naratorului

Proza ultimelor două decenii înregistrează o mișcare complexă de reevaluare a textului, cu tendințe novatoare, mai mult sau mai puțin originale, detectabile îndeosebi la nivelul scriiturii. Ea părăsește sau încearcă să părăsească monotonia relatării previzibile, pulverizînd cursivitatea epică și, nu în ultimul rînd, elementele de reper ale acesteia. Exagerările au mers pînă acolo incît povestirea a fost înlocuită cu notația sau cu jocul deliberat al formelor, devenite o simplă convenție. Iată însă că modelele propuse, incitante inițial, tind să se multiplice prin imitație sau, cu alte cuvinte, să intre încet sub aripa blazării. Și, se pare, din numita efervescență a racordării la „pulsul sincronizării" cea care a pierdut ori are de pierdut este tocmai esența, centrul de gravitate al operei artistice. Nu întîmplător o publicație literară lansa recent apelul „Pentru un nou orizont al umanului", invitînd la o revenire la adevărurile dintotdeauna ale literaturii. „Nu limbajul și formele în care e posibilă punerea eului în scriitură — se spunea acolo — ci conținutul uman și cultural al omului e subiectul noii propoziții". Și mai exact: „Literatura simte din nou nevoia să-și pună întrebările de dincoace și de dincolo de evenimente", adică să aducă în planul apropiat al investigației sale omul ca **ființă individuală.**

Cele cîteva considerații introductive nu sînt fără relație cu autorul asupra căruia ne vom opri: **Alex. Rudeanu.** Vrem să afirmăm de fapt că A. R. ilustrează (într-un fericit mod personal, desigur) perseverența demersului creator, încrederea în forța modelatoare a cuvîntului. De altfel mai puțin cultivat de critică, A. R. și-a consolidat cu răbdare poziția sa de prozator „însetat de real", fără a i se putea trece cu vederea contribuția la definirea unui gen rămas predilect: povestirea. Literatura sa se constituie într-o pasionantă meditație asupra individului comun aflat într-o permanentă căutare de sine și poate tocmai de aceea capabil de exemplaritate. Și în acest context avem în vedere și ultima sa carte, „Rapidul 24 spre iubire", în care virtuțile epice, de pildă, remarcate încă de la debutul editorial cu „Exilul pisicilor", ating aici gravitatea maturității și experienței asumate. Ceea ce ni se pare demn de relevat, înainte de toate, rămîne capacitatea constructivă a prozatorului. Cele cinci texte ale volumului sînt părți componente ale unui edificiu epic ce-și propune sondarea aceluiași mister etern: iubirea. Dincolo de multitudinea de voci, orchestrate în tonalitatea impusă de specificul temei, prim-planul analizei îl ocupă naratorul. Am putea avansa chiar ideea unei încercări de constituire a spațiului narativ dintr-o suită de fragmente, inteligent dozate, ce se cuplează armonios într-un mozaic romanesc de notabilă originalitate. Fiecare dintre episoadele în cauză prezintă în aparență o altă poveste de dragoste, fie că ea se numește Almudia, Despina, Lavinia ori Sarah, numai că aceste „înfățișări palpabile" nu fac decît să denumească tot atîtea posibile ipostaze ale femeii adorate. „Cauți pur și simplu locul în care-și păstrează fețele dragostea, și nimic altceva", i se confesează una dintre iluziile sale erotice. Și sub semnul acestei căutări trebuie puse „peregrinările" sentimentale ale naratorului, motiv pentru care sînt explorate cu minuție și exactitate zone de mare profunzime ale sensibilității și puse în evidență stările sale diafane sau furtunoase, amăgitoare și terifiante, pure ori maculate. Cuplurile, al căror liant îl reprezintă eroul-narator, traversează întîmplări obișnuite și neobișnuite în găsirea împlinirii ideale. Și în tot acest periplu se conturează și se anulează măștile personajelor, se ridică și se năruie monumentele friabile ale existenței. A. R. potențează valențele povestirii cultivate anterior, asumîndu-și cu precauție modalitățile moderne ale acesteia. „Nu-i vorba să-ți propui să visezi o întîmplare trăită cîndva, ne avertizează el. Asta ar însemna un fel de vis în alt vis, ceea ce se întîlnește într-o mulțime de cărți..." Iată de ce A. R. știe să ia din arsenalul tehnicilor narative de ultimă oră doar pe acelea care dau un plus de credibilitate și de autenticitate intenției auctoriale. Ceea ce și explică interferențele acceptate în fluxul confesiunii, mutațiile labile de nume, scene, gesturi care circulă de la un text la celălalt. Dar nu pentru a epata, ci spre a întregi vitalitatea expresivă. „Într-adevăr, confirmă undeva personajul-narator, convorbirile noastre au fost totdeauna ca niște spirale, cu punctul de pornire în centru, și terminate invariabil undeva, nicăieri...".

Cineva spunea că prozele lui A. R. știu „să creeze mister, o ambiguitate plină de sugestii". Noi vom adăuga că A. R. reușește ceva mai mult: stăpînind cu dezinvoltură teritoriile prozei de analiză, el demonstrează, așa cum menționam, că un autor care se respectă nu poate abandona problematica umană de dragul experimentului, oricît de atrăgător ar fi acesta. Pentru că A. R. e din spița talentelor viguroase, cuceritor prin ceea ce spune și cum spune.

Ioanid DELEANU

NOTE DE CĂLĂTORIE

Intermezzo praghez

Plecînd la miezul nopții din Berlin—Lichtemberg. nu mult după ora 7 dimineața, am coborît la Praga—Holesovice; pînă la Hlovni Nadraži, gara centrală a capitalei, mai ai de parcurs trei stații de metrou, încît cu puțin „noroc" poți pierde ușor expresul de München, care pleacă o dată pe zi, la ora 7,40. Întîrzierea de numai cîteva minute a trenului de la Berlin mi-a oferit prilejul să întorc orologiul timpului cu 25 de ani în urmă, cînd, tot într-un decembrie, mergeam spre capitala R.D.G. pentru a petrece acolo revelionul; era prima ieșire în străinătate și prima escală în drumul nostru de atunci a fost la Praga. Trena lungă a nostalgiei, pentru tot ceea ce mai stăruie doar în amintirile noastre, m-a comutat afectiv imediat spre o stare plăcută, chiar euforică, sub care abia mai simțeam oboseala unei nopți. În fond era o revedere (deși nu făcea parte inițial din planurile mele) cu vîrsta cea mai frumoasă și cu cea dintîi experiență turistică în inima Europei. Viața, oricît de drept ți-ar fi drumul, e plină de digresiuni, încît nu rezist să fac o mică incursiune în timpurile acelea: la „balul națiunilor", la Berlin, fiecare grup își sărbătorea Anul Nou după fusul orar al țării sale, așa că explozii de veselie, urale, aplauze și pocnetul desfacerii sticlelor de șampanie izbucneau ici și colo, oră de oră, pentru cîteva minute, înainte și după miezul nopții de pe meridianul Berlinului. Amintirile au fugit însă repede la locul lor și cum mă găseam din nou la Praga, am luat-o de unul singur pe străzi de pe care se destrăma încet ceata trecutului și care, mai toate, duc în Piața veche a orologiului astronomic, supus în prezent unor restaurări ce vor dura un an. Altădată reveneam în fața orologiului înainte de ora 12, de oriunde ne-am fi aflat în oraș, pentru a urmări defilarea statuetelor din turn într-o adevărată alegorie metaforică ce ilustrează de fapt viața și moartea, binele și răul, cu semnificația unui „memento mori". Din Piața orașului vechi poți admira biserica Tyn și arcadele gotice ale școlii lui Tyn (sec. XIII), silueta Turnului pulberăriei, ca și sediul primei universități pragheze, una dintre cele mai vechi în Europa (1368); unul dintre primii rectori ai acestei universități, Jan Hus (1369—1415), inițiatorul mișcării religioase și social-politice a husitismului (1409), excomunicat (1410) și condamnat ca eretic de Conciliul din Constanza, a fost ars pe rug pe locul unde astăzi, nu de multă vreme, este construit un impresionant monument al recunoștinței.

Pe aproape, la marginea pieții, se află și catacombele, unde și-a găsit sfîrșitul un grup de aviatori cehi, care „au îndrăznit" să-l înfrunte pe Heidrich, guvernatorul hitlerist al Protectoratului Cehiei și Boemiei. Din Piața orașului vechi, loc încărcat de istoria devenirii unui popor, pe o „uliță" scurtă, ajungi după numai 200—300 de metri pe malul rîului Vltavei, după ce tresari văzînd pe partea dreaptă unele imagini de acasă, în vitrina Agenției române de turism. Pe celălalt mal al Vltavei ai în față dealul Petrin. Acolo se află Galeria oglinzilor și poți avea o altă întîlnire cu un moment din istoria cehă, ilustrat de un tablou al pictorului A. Liebscher, relatînd bătălia praghezilor, îndeosebi a studenților, cu armata suedeză, în 1648, pe Karol most, unul din nenumăratele poduri peste Vltava și poate cel mai frumos și interesant prin legendele legate de el. Colina este dominată însă de Pražsky Hrad, castelul din Praga, imagine simbol a acestui vesel și elegant oraș ce integrează armonios edificiile vechi, patinate de secole, urbanisticii moderne. Încet, încet „cucerești" Staroe Mesto, cu clădiri medievale, bolți gotice și, pe ulița aurarilor, ajunși la capătul scărilor, aproape de intrarea castelului, azi reședința președintelui republicii. În a doua curte interioară a Hrad-ului, te întîmpină Catedrala Sf. Vit și gîndul te duce îndată la istoria noastră din vremea primului voievod al unirii, Mihai Viteazul, care l-a vizitat pe regele Rudolf al II-lea la Praga. Cu două coroane, merită să vizitezi „Turnul pulberăriei" din zidul nordic al fortăreței. Nu departe, se află Mănăstirea Strahov; aici, între multe emoții oferite de vizitarea sălilor teologică și filosofică, o vei avea și pe acea produsă de întîlnirea cu autografe celebre: Lady Hamilton, iubita amiralului Nelson, învingătorul englez în 1805 la Trafalgar, lîngă Cadiz, al flotei franco-spaniole, comandate de amiralul Willeneuve; tot aici descifrezi ușor semnătura primului om care a zburat în cosmos la 12 aprilie 1961, Iuri Gagarin.

Față în față cu intrarea la Hrad, la Narodnaia Galeria, Galeria Națională de pictură, am văzut, în urmă cu 25 de ani, pentru prima dată, un tablou de Goya.

Zi scurtă de decembrie și destul de friguroasă. Orașul se umplea treptat de lumină. Pe Venceslav Namesti, stradă principală, agitație intensă. La nici un hotel n-am găsit o cameră liberă și în periplul meu pe urmele amintirilor tinereții, cînd am stat cîteva zile la Praga, mi-au ieșit în cale vreo zece hoteluri. Perspectiva petrecerii unei nopți în gară nu mă încînta, dar pînă la urmă se adeverește că de ceea ce te temi, nu scapi. Găsind un bilet la Smetanovo Divadlo, aproape de gara principală, înainte de ora 7 seara, admiram foaierul și sala renovată a Teatrului național ce poartă numele lui Bedřich Smetana (1821—1884), compozitor ceh, care, alături de Antonin Dvořak, a creat școala muzicală națională cehă. Așteptînd ridicarea cortinei și stimulat de ambianța evocatoare, mi-am adus aminte un episod din studenție. Eram la Iași, prin anul III al Facultății de Medicină; un coleg de cămin și de cameră, un bun prieten, azi radiolog la Piatra Neamț, fredona pînă la obsesie arii din „Mireasa vîndută" de B. Smetana. Corul institutului nostru obținuse pe atunci un loc de frunte în întrecerea națională a formațiilor artistice studențești... Admiram sala cu decorațiunile luxuriante motive florale și bahice aurite și mă gîndeam cît de bine seamănă interiorul de la Smetanovo Divadlo cu cel al Teatrului Național din Iași, iar exteriorul cu Teatrul Regal din Liège, unde cu patru-cinci ani în urmă eram spectator la Fledermans; Opera din Viena prezenta „Liliacul" în onoarea participanților la al IV-lea Congres latin de reumatologie ce se desfășura în Belgia; scena părea prea mică (la propriu) pentru un ansamblu atît de numeros cum era cel vienez.

Narodni Divadlo, cu Aneta Voleská în rolul titular din **Giselle**, de A. Ch. Adam, după libretul lui Th. Gautier, făcea un spectacol de mare succes, deși premiera avusese loc în 1969. Erau în sală, pe lîngă europeni, numeroși africani și asiatici.

După spectacol, răcoarea acelei seri și iluminația „a giorno" m-au făcut să renunț la ideea ce-o avusesem de a merge în continuare la unul sau chiar la două filme, spre a acoperi o parte din noapte. Am umblat vreme de cîteva ceasuri pe străzile pline de lume, am urcat pe terasa Muzeului Național, de unde ai „la picioare" vatra bătrînului „oraș de aur" și în prim plan statuia ecvestră și bulevardul cu același nume, Venceslav, cel mai îndrăgit loc de promenadă pentru praghezi.

Într-un tîrziu, m-am dus, totuși, la gară, ea însăși un monument de artă, o fericită coabitare arhitectonică între gara veche, construită sub austrieci în 1910, și gara nouă, realizată în 1977, compusă din săli imense, suprapuse, oferind călătorilor toate serviciile, într-o funcționalitate desăvîrșită. Fluxul călătorilor s-a redus ușor după miezul nopții. Culorile calde, curățenia desăvîrșită, atmosfera civilizată mă îndemnau la comparații cu gări, similare ca arhitectură și confort, din Varșovia, Sofia...

A doua zi, la 7,40, mi-am continuat drumul spre München „vîrful călătoriei mele" prin Domazliche și Furth im Wald, cele două puncte de frontieră.

Ioan IEȚCU

CONSEMNĂRI

● Autenticitate și talent

Alcătuit din 33 tinere fete, colectivul de dansuri și obiceiuri populare „CETINA", al Căminului Cultural din Straja, și-a cucerit un binemeritat prestigiu, fapt recunoscut și recompensat cu premiul I și titlul de laureat la edițiile a V-a și a VI-a ale Festivalului național „Cîntarea României". Ani de-a rîndul, această entuziastă formație artistică — îndrumată cu aleasă pasiune și competență de către învățătorii Elisabeta și Dragoș Teleagă, s-a făcut cunoscută și prețuită nu numai în localitățile sucevene, ci și în județele megieșe — Botoșani, Iași, Bacău, Neamț, în care a prezentat spectacole.

De curînd, acest talentat colectiv artistic a reprezentat bogăția și frumusețea artei populare bucovinene pe scena sălii de concerte a Radioteleviziunii din București, în spectacolul „La poarta sărutului", o adevărată cunună a cîntecului, jocului și portului popular românesc, alături de formații artistice de tradiție, reprezentînd marile zone folclorice ale țării.

Pentru autenticitatea repertoriului, pentru ținuta scenică și măiestria interpretativă, artiștii amatori din Straja au cucerit admirația și aprecierile unanime ale publicului bucurestean și ale specialiștilor.

Trebuie să consemnăm, de asemenea, și faptul că acompaniamentul muzical al acestui ansamblu este asigurat de un grup instrumental tradițional (fluier, cobză, vioară, caval, tobă), alcătuit din familia rapsodului popular Nicolae Bodnar — (71 ani) — care dimpreună cu fiii și nepoții săi se identifică, prin cîntec, cu întreaga formație, sub semnul autenticității. **(Aurelian CIORNEI)**

● Premiu

În cadrul Concursului interjudețean de poezie patriotică „Nicolae Bălcescu" (ediția a XI-a), desfășurat la Rîmnicu Vîlcea, juriul (președinte Mircea Ivănescu) a acordat premiul I poetului sucevean Ion Drăgușanul.

● „Inteligență și măiestrie"

Integrată amplului Festival național „Cîntarea României", expoziția școlară anuală reunește, sub genericul „Inteligență și măiestrie", cele mai semnificative creații ale elevilor și educatorilor, realizate în atelierele, laboratoarele, fermele didactice ale unităților de învățămînt, în unitățile industriale patronatoare sau în cadrul cercurilor științifice, tehnico-aplicative și artistice din școli, case ale pionierilor și șoimilor patriei și grădinițe.

Ilustrînd structura școlară din județ, sînt prezentate machete funcționale din domeniul chimiei industriale și electrotehnicii, din profilurile mecanic, mine, petrol și geologie, din industria ușoară și alimentară, ale construcțiilor, agriculturii și silviculturii, precum și exponate ce atestă activitatea de creație științifică, metodico-didactică, literară și publicistică a cadrelor didactice.

Un sector aparte este destinat creației cercurilor pionierești unde sînt etalate ultimele lucrări din domeniul electronicii, automatizărilor, construcțiilor radio, mecanicii, modelismului reunite sub genericul „Start spre viitor". Creația plastică a elevilor este, de asemenea, bogat reprezentată. **(P. D.)**

● Studioul de poezie „Albatros"

Continuîndu-și activitatea de promovare și popularizare a poeziei românești contemporane, Studioul de poezie „Albatros" al Casei de Cultură a Sindicatelor din Suceava a organizat o originală ședință dezbatere în aula Liceului „Ștefan cel Mare" din municipiu.

Despre poezia română contemporană și despre direcțiile ei de evoluție în ultima perioadă a vorbit criticul și istoricul literar Alex. Ștefănescu, absolvent al liceului gazdă, care a răspuns și numeroaselor întrebări ale elevilor prezenți la întîlnire. Publicistul Victor Isac s-a referit la fenomenul de stare poetică în literatura română. Întîlnirea a fost împlinită de un recital poetic în lectura autorilor prezenți: Daniel Corbu, Ion Cozmei, Liviu Popescu, Nicolae Sava și Constantin Severin. Din partea liceului gazdă a participat prof. Octavian Nestor.

În aceeași zi, la Casa de Cultură a Sindicatelor, criticul Alex. Ștefănescu a vorbit, în fața unui numeros public, despre condiția debutului editorial al poetului tînăr, iar Ion Cozmei a prezentat cartea poetului Daniel Corbu din Tîrgu Neamț, „Plimbarea prin flăcări", apărută recent la Editura Cartea Românească. **(I. C.)**

REALIZATORI: Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DÂRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PA-RANICI, Victor Traian RUSU, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA
Secretariat: Eugen DIMITRIU
Tehnoredactare: Valentin MILICI

Comitetul județean de cultură și educație socialistă Suceava